

I Encontre d'IES amb Microvinyes

Muro, 22 d'octubre de 2013

EDUCACIÓ I TERRITORI

En eixa enyorada assignatura de l' institut anomenada llatí, aprenuérem entre d'altres coses que l'etimologia del mot "educar" ens presentava dos components: la partícula "e" i el verb "ducere", és a dir: conduir de dins cap a fora, treure fora alguna cosa i reconduir-la. I és aquest moviment el que més ens fa pensar en el fet que l'educació no és sols un acolliment de dades i informació sinó un aprofitament de potencialitats, i sobre tot, un desenvolupament d'aquestes. Amb la informació que adquirim i el treball que fem sobre allò que la natura ens ha regalat podem arribar a formar ésser humans capaços d'utilitzar criteris d'avaluació sobre allò que els envolta. Des de cultures pretèrites, els humans han cercat l'enteniment del seu voltant, de la seua natura, del seu ésser. En aquesta recerca d'explicacions s'han desenvolupat diverses cultures, races, llengües, mentalitats, credos... totes elles raonades per un ecosistema. Totes elles possibles, totes elles perfectament compatibles tot i ser oposades. Molts són els antropòlegs que al llarg de la història ens han advertit que perdre una llengua o perdre una cultura és quedar-se orfes d'una forma d'explicar el món. Ni la millor, ni la pitjor, simplement d'una altra mirada, d'una altra perspectiva que ens pot ajudar a entendre o fins i tot a comprendre millor la que sempre ens han inculcat. Ser d'un lloc no implica ser més important que un altre que ha nascut en un altre indret. Però tanmateix, per poder contribuir a una societat més justa i més solidària, res millor que entendre, conèixer i aprendre de la realitat que ens és més propera. Aquella que ens ha envoltat des que obrirem els ulls per primera vegada. Com podem entendre als demés si no som capaços de valorar el que tenim més a prop? Com podem aprofitar el nostre país i la nostra cultura si, moguts per esnobismes passatgers, ens aboquem a superficialitats o banalitats ben coordinades pels poders econòmics?

Cada lloc, cada territori s'ha de entendre des de dins. Gabriel García Márquez escrigué al discurs d'acceptació del Premi Nobel de Literatura allà pel 1982, titolat "*La soledad de América Latina*", unes paraules plenes de poètica saviesa i que ens poden servir de reflexió:

"...No es difícil de entender que los talentos racionales de este lado del mundo, extasiados en la contemplación de sus propias culturas, se hayan quedado sin un método válido para interpretarnos. Es comprensible que insistan en medirnos con la misma vara con que se miden a sí mismos, sin recordar que los estragos de la vida no son iguales para todos... La interpretación de nuestra realidad con esquemas ajenos sólo contribuye a hacernos cada vez más desconocidos, cada vez menos libres, cada vez más solitarios..."

Una persona que vulga educar-se en una societat contemporània ha de mantenir un perfecte equilibri entre la adhesió de coneixements i el ús que en fa d'aquestos, però aniria més enllà: un ús marcat per la dignitat de l'ésser humà, aquella que el fa ser diferent entre les espècies animals, aquella que el fa entendre la competitivitat d'una forma sana, la que el fa saber que la llibertat pròpia acaba on comença la del veí; la que li obri els ulls per valorar els seus drets després d'assolir les seues obligacions; la dignitat de no sentir-se per damunt ni per baix de ningú, i per què no, la que li fa ser capaç d'esforçar-se per ajudar a qui pot necessitar d'ell i la que li permet crear una societat simbiòtica tant a nivell econòmic com social. En aquesta simbiosi s'entendria que no hi ha societat de benestar si aquest bé no és comú a tothom. Generar plataformes d'enriquiment que sempre beneficien als mateixos i no contribueixen a una evolució coordinada i igualitària dels diferents pobles que nodreixen la terra, és caure en la runa més miserable i mesquina. Immersos com estem en l'any Estellés (si és que hi ha algun any que no ho siga), no voldria deixar de citar uns versos del poeta de Burjassot:

*“T’has d’anar oblidant de tu,
has de ser cadascun dels teus
i fer teua la seua pena
i fer teua la seua fúria...”*

I és precisament per això que cal emprendre projectes de formació des del coneixement real i efectiu d'allò que ens envolta: la nostra llengua, els nostres cultius, la nostra música, el nostre patrimoni cultural, la nostra gent... ; sentir-nos orgullosos d'allò que som i d'on venim sense caure en la ximpleria de creure's per damunt de qualsevol altre però tanmateix sense deixar de lluitar per allò ens pertany i que ens és de dret.

Des de 2009 he tingut la immensa sort de ser particip actiu d'un projecte socio-educatiu lligat a un territori que m'ha colpit i m'ha fet créixer musical i personalment. Precisament està celebrant-se en aquest mes el seu Xè. Aniversari. Estic referint-me al PLAN NACIONAL DE MÚSICA PARA LA CONVIVENCIA que creà el govern de Colòmbia allà pel 2003 i que en aquest decenni ha consolidat un projecte de reinserció social, de creació de llocs de treball i d'evolució educativa gràcies a la tradició musical colombiana. El seu lema inicial fou: *“Todo joven que abraza un instrumento musical, deja de empuñar un arma”*. Amb aquesta realitat social s'elaborà un pla de creació de més de 1000 escoles de música en tot el país que aprofitara la tradició musical colombiana, i més concretament, la bandística. Aquestos processos educatius tenen caire de centres integrats on la música tant tradicional com clàssica els serveix de sàvia educativa en milions de joves que, fa deu anys, sols veien futur en ambients poc saludables i plens de corrupció. Fins i tot, en llocs de pocs recursos i en territoris poc desenvolupats, els xiquets van a escola per aprendre matemàtiques, llengua, música, història... Tot aprofitant l'herència dels seus, pel que fa a la música tradicional, però

utilitzant aquesta com a plataforma de creixement personal. La actual realitat arrossegadora d'aquest pla fa que avui siga un exemple per al món. Es tracta d'un pla que ha sabut aprofitar la peculiaritat d'un territori tan eclèctic socialment com el de Colòmbia, tan ric en varietats musicals i tan divers en realitats socials: des de ciutats amb milions d'habitants a nuclis de població quasi indígena, poden assolir tots ells una educació integral a través de la música: la música, nascuda des del seu ús més primitiu i més natural, la que no sols és un objecte de culte, sinó una eina d'ús diari que ha servit per cohesionar una societat que ara orgullosa mostra al món una realitat de canvi.

No voldria perdre aquesta oportunitat de dirigir-me a la gent jove dels nostres pobles per incitar-los a investigar en les tasques que molta gent dels voltants ha desenvolupat al llarg de la seua vida i que, de vegades, per proximitat o per simple desconeixement, han passat desapercebudes o poc valorades. Estic parlant, per exemple, del mestre alcoià Amando Blanquer, potser una de les figures de la creació musical més importants del segle XX. En una de les seues conferències titulada "*Del diario íntimo*" i pronunciada al si del I Encontre de Creació Musical organitzat a València l'any 1988 afirmava el següent: "... *En mi música hablo igual como artesano, como artista y como hombre...*". Aquesta declaració de principis que emana de l'obra del mestre alcoià hi tenim potser una clau d'allò que hem de cercar a l'educació: l'aprofundiment en una tècnica que ens farà ser un bon artesà d'allò que fem, tot i ser productes humils com els de la microvinya; el compromís de l'artista que intenta ser fidel primer amb ell i després amb allò que fa; i finalment la humanitat que ens acosta a compartir allò que fem: si fem alguna cosa té sentit perquè la compartim i per què amb ella intentem ajudar qui tenim a prop, ajudar-lo a evolucionar, ajudar-lo a ser més feliç.

Si hem de pensar seriosament en plans educatius cal deixar de banda raonaments i justificacions absurdes de canvi que sols volen treure profit polític i individualista sense cercar realment una evolució quantitativa i qualitativa. La formació educativa dels éssers humans esdevé l'única via possible per fer d'aquest món un lloc més habitable, més just, més solidari i més bell. Tal vegada no siga el camí ràpid per a l'enriquiment, però sens dubte és l'arma més efectiva per combatre la pitjor de totes les crisis, la més extensa, la més perillosa i la més trista: la ignorància.

José R. Pascual-Vilaplana
Donostia, 19 d'octubre de 2013